

DOI <https://doi.org/10.32837/app.v0i65.302>
УДК 342.51.09

Л. П. Шумна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7708-296X>

доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри теорії та історії держави і права, конституційного права
Академії Державної пенітенціарної служби

І. А. Городецька

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5096-8632>

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри політології, права та філософії
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

О. С. Дудченко

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3537-2694>

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри політології, права та філософії
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ КОЛЕГІЙ МІНІСТЕРСТВ РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ В 1950–1970-Х РОКАХ

Постановка проблеми. Колегіальні органи в державному управлінні мають багатовікову історію свого становлення. Необхідність дослідження особливостей формування органів державної влади на певних історичних етапах розвитку суспільства зумовлена їх реформуванням і вдосконаленням діяльності. У повоєнні роки, відроджуючи радянську систему влади, було ухвалено низку нормативно-правових актів, які вносили зміни у структуру вищих органів влади й державного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-теоретичне підґрунтя для дослідження питань, пов'язаних з особливостями створення та функціонування колегій міністерств радянської України в 1950–1970-х рр., було закладено І.М. Анановим, І.Л. Давітнідзе, Ю.М. Козловим, Б.М. Лазаревим, Ц.А. Ямпольською та іншими радянськими вченими.

Правові засади функціонування органів державної влади радянської України в 1950–1970-х рр. розкриваються у працях В.Д. Гончаренка, П.П. Захарченка, В.С. Калиновського, О.В. Кузьминця, Г.В. Лаврик, Н.Р. Нижник, В.В. Стрільця, В.І. Тимцуника, І.Б. Усенка, А.С. Чайковського й інших сучасних відомих українських учених, які досліджували різні аспекти діяльності органів державної влади й управління Української Радянської Соціалістичної Республіки (далі – УРСР).

Мета статті – дослідження правових засад створення та функціонування колегій міністерств радянської України в 1950–1970-х рр.

Виклад основного матеріалу. У післявоєнний період відбувалося реформування системи органів державної влади Союзу Радянських Соціалістичних Республік (далі – СРСР). Відповідно до Закону СРСР «Про перетворення Ради Народних Комісарів СРСР на Раду Міністрів СРСР і Ради Народних Комісарів союзних і автономних республік – на Ради Міністрів союзних і автономних республік» від 15 березня 1946 р., Раду Народних Комісарів (далі – РНК) СРСР було перетворено на Раду Міністрів (далі – РМ) СРСР (Ведомости, 1946). Ст. 2 зазначеного нормативно-правового акта було передбачено відповідне реформування союзних і автономних республік РНК. Відповідно до Указу Президії Верховної Ради УРСР «Про перетворення Ради Народних Комісарів УРСР на Раду Міністрів Української РСР» від 25 березня 1946 р., РНК УРСР перетворювалася на РМ УРСР, а наркомати УРСР – на міністерства УРСР (Хронологічне зібрання, 1963, с. 211). Згідно із цими нормативно-правовими актами, міністерства визнавалися центральними галузевими органами державного управління. Внутрішня структура

міністерств не зазнала істотних змін: очолювали міністерства міністри, які одноособово видавали накази й інструкції. Так, як і за народних комісаріатів, для обговорення найважливіших питань при міністерствах продовжували свою роботу колегії. Зокрема, на першому засіданні колегії Міністерства легкої промисловості СРСР 27 березня 1946 р. під головуванням міністра легкої промисловості СРСР С.Г. Лукіна розглядали питання забезпечення підприємств легкої промисловості фурнітурою та підсумки розподілу спеціалістів, які закінчили інститути й технікуми в 1945 р., обговорювався розподіл спеціалістів, які закінчували виші в 1946 р. (ЦДАВО, ф. Р-572, оп. 2, спр. 63, арк. 73). В УРСР колегії також продовжували працювати. Наприклад, останнє засідання Наркомату легкої промисловості УРСР відбулося 13 березня 1946 р., а перше засідання Міністерства – 27 березня 1946 р., тобто, як ми бачимо, колегія працювала майже без перерви (ЦДАВО, ф. Р-572, оп. 2, спр. 70, Т. 1, арк. 115).

Варто зазначити, що положення про окремі міністерства, ухвалені після Закону СРСР «Про перетворення Ради Народних Комісарів СРСР на Раду Міністрів СРСР і Ради Народних Комісарів союзних і автономних республік – на Ради Міністрів союзних і автономних республік» 1946 р., із питань діяльності колегій загалом продублювали відповідний пункт положень про окремі народні комісаріати. Наприклад, відповідно до ст. 11 постанови РМ УРСР від 9 квітня 1948 р. № 530 «Про затвердження Положення про Міністерство соціального забезпечення УРСР і місцеві органи соціального забезпечення», у Міністерстві під головуванням міністра утворювалася колегія, яка обговорювала питання практичного керівництва, перевірки виконання, добору кадрів, звіти працівників Міністерства соціального забезпечення та його місцевих органів (Постанова, 1948).

У 1950-х рр. Комуністична партія Радянського Союзу (далі – КПРС) взяла курс на демократизацію державного управління. У цей час з'являються документи, які відображали прямий зв'язок партійних органів з органами виконавчої влади та водночас із колегіями органів виконавчої влади. Пленум Центрального комітету (далі – ЦК) КПРС у липні 1955 р. вказав на необхідність міністрам і керівникам відомств виправити недоліки в роботі колегій, забезпечити поєднання колегіального обговорення питань управління з посиленням особистої відповідальності міністрів і членів колегії за правильне та неухильне виконання покладених на них обов'язків (Постановление, 1955, с. 20). XX з'їзд КПРС 1956 р. підкреслив велике значення колегіальності в обговоренні та вирішенні основних питань управління. Ухвалена XXII з'їздом КПРС утопічна Програма Комуністичної партії СРСР підкреслила необхідність закріплення колегіальних засад у роботі всіх галузей апарату управління за збереження персональної відповідальності кожного керівника за доручену справу (Программа, 1961, с. 105). На наступних з'їздах партії та пленумах ЦК КПРС діяльність колегій неодноразово обговорювалася. Отже, керуючись зазначеними вказівками, значно зросла роль колегій та розширилося коло питань, які прагнули обговорювати на їх засіданнях (Калиновський, Дудченко, 2011, с. 72).

Діяльність колегій органів виконавчої влади УРСР неодноразово аналізувалася Радою Міністрів УРСР, що свідчило про підвищення ролі колегій і знайшло свій прояв у низці постанов. Як зазначає І.Л. Давитнідзе, у постановах Ради Міністрів СРСР і союзних республік, присвячених діяльності міністерств, колегії розглядалися як органи практичного керівництва (Давитнідзе, 1972, с. 58). Зокрема, відповідно до постанови Ради Міністрів УРСР «Про стан бюджетної дисципліни в міністерствах і центральних установах УРСР» від 30 вересня 1946 р. № 1712¹, РМ було зобов'язано міністрів і керівників центральних установ УРСР встановити порядок, за якого результати кожної ревізії підлеглих установ, підприємств і організацій обов'язково обговорювалися на засіданнях колегій, президій, комітетів (Хронологічне зібрання, 1963, с. 262). Постанова Ради Міністрів СРСР від 19 лютого 1960 р. № 202 з метою подальшого поліпшення роботи з кадрами й додержання колегіального принципу під час розгляду питань їх відбору і призначення встановила, що працівники номенклатури міністерств, відомств могли призначатися і звільнятися міністрами та керівниками відомств, зазвичай із розглядом відповідних представлень на засіданні колегії (комітету) (Собрание, 1960). Відповідно до постанови РМ УРСР «Про посилення ролі і відповідальності колегій (комітетів) міністерств і відомств у справі добору і розстановки кадрів» від 7 березня 1960 р. № 297, міністри й керівники відомств УРСР повинні були забезпечувати неухильне додержання порядку призначення

і звільнення працівників номенклатури міністерств, відомств, визначеного постановою РМ СРСР від 19 лютого 1960 р., тобто з обговоренням відповідних кандидатур на засіданні колегії (Хронологічне зібрання, 1964, с. 58).

Система органів державного управління з повоєнного часу й до ліквідації СРСР як геополітичної реальії не зазнавала істотних змін, за винятком спроби М.С. Хрущова утворити ради народного господарства. Відповідно до Закону СРСР «Про подальше вдосконалення організації управління промисловістю і будівництвом» від 10 травня 1957 р., був здійснений перехід до територіальної системи управління промисловістю через ради народних господарств економічних адміністративних районів, які створювалися як багатогалузеві колегіальні органи (Закон, 1957). Виходячи із цього, більшість міністерств ліквідовано. Так, у 1957 р. було ліквідовано 10 загальносоюзних, 15 союзно-республіканських міністерств СРСР (Гимцуник, 2003, с. 206), 11 промислових і будівельних міністерств УРСР (Корієнко та ін., 2007, с. 159). Водночас продовжували діяльність міністерства середнього машинобудування, хімічної промисловості, електростанцій та інші, за якими залишилися функції планування відповідних галузей промисловості. Як стверджує український учений В.І. Гимцуник, на грудень 1957 р. у СРСР майже не залишилося промислових міністерств (Гимцуник, 2003, с. 206–207). Проте така система управління промисловістю послаблювала контроль за економікою республіки, тому постановою ЦК КПРС і РМ СРСР «Про поліпшення управління промисловістю» від 30 вересня 1965 р. раднаргоспи були ліквідовані, а управління промисловістю здійснювали відновлені союзно-республіканські та загальносоюзні міністерства. Відповідно до Закону УРСР «Про зміну органів управління промисловістю і перетворення деяких інших органів державного управління Української РСР» від 23 жовтня 1965 р., було створено дев'ять союзно-республіканських промислових міністерств і республіканське міністерство місцевої промисловості.

У середині 1950–1960-х рр. у СРСР і УРСР утворено низку нових міністерств і державних комітетів, ухвалено нові положення тих, що вже діяли. Наприклад, були утворені міністерства культури, зв'язку, будівництва, хімічної промисловості, заготовок, Міністерство комунального господарства й інші. У 1967 р. РМ СРСР затвердила Загальне положення про міністерства СРСР (Собрание постановлений, 1967). На відміну від Загального положення про народні комісаріати СРСР 1923 р., яке регламентувало лише деякі сторони діяльності народних комісаріатів, Загальне положення про міністерства СРСР 1967 р. більш детально розкривало основні питання організації та діяльності загальносоюзних і союзно-республіканських міністерств СРСР. У Загальному положенні містилися вимоги з питань організації діяльності міністерства загалом, визначалася роль міністра, колегії міністерства, науково-технічної (наукової) ради, структурних підрозділів міністерства. Аналогічні положення ухвалені й у союзних республіках.

Утворювалися колегії в усіх міністерствах СРСР і союзних республік, лише за винятком більшості міністерств автономних республік, у яких утворення колегій не передбачалося. Чисельний і персональний склад колегії кожного міністерства затверджувався РМ УРСР за поданням міністра відповідного міністерства. Склад колегій союзних і союзно-республіканських міністерств СРСР не перевищував 13–15 осіб, республіканських – 9–11, автономних республік – 7–9 осіб (Давитнидзе, 1957, с. 25). Наприклад, до складу колегії Міністерства автомобільного транспорту та шосейних шляхів УРСР у 1954 р. входили: міністр (голова колегії), заступники міністра та керівні працівники міністерства (Хронологічне зібрання, 1963, с. 408). Кожний член колегії зазвичай обіймав визначену посаду в міністерстві, відповідно до якої визначалася й матеріальна забезпеченість працівника. У 1959 р. було визнано недоцільним робити членам колегії які-небудь надбавки до заробітної плати, яку вони отримували відповідно до основної займаної посади (Ананов, 1960, с. 178).

Основною організаційно-правовою формою діяльності колегій були її засідання, на яких розглядалися найважливіші питання, що належали до відання міністерства. Проводилися засідання приблизно 2–3 рази на місяць, але існували міністерства, у яких засідання колегії проводилися щотижня. Засідання вважалося правомочним, якщо на ньому були присутніми більше половини членів колегії. У післявоєнний період положення про окремі міністерства СРСР і союзних республік значно розширювали перелік питань, що належали до компетенції колегії, а самі питання формувалися з урахуванням специфіки діяльності того чи іншого

міністерства. Наприклад, у 1961 р. у Положенні про Міністерство комунального господарства УРСР було визначено, що колегія міністерства розглядала найважливіші питання розвитку житлово-комунального господарства, упровадження передової техніки й передового досвіду, питання практичного керівництва підпорядкованими міністерству підприємствами й організаціями, добору кадрів, проєкти найважливіших наказів та інструкцій міністерства, заслуховувала звіти головних управлінь, управлінь і відділів міністерства та підвідомчих йому підприємств, установ і організацій, обговорювала доповіді новаторів виробництва про передові методи роботи тощо (Хронологічне зібрання, 1964, с. 244–247).

Положення про окремі міністерства УРСР післявоєнного періоду, регламентуючи діяльність колегій міністерств, містили лише вказівку про періодичність проведення засідань колегії. У них, зокрема, зазначалося, що засідання колегії проводяться «регулярно». Це формулювання дає можливість стверджувати, що періодичність проведення засідань колегії міністерства визначав міністр. Колегії міністерств будували свою роботу за планом, який обговорювався та затверджувався на засіданні колегії та містив найбільш актуальні й важливі питання діяльності міністерств. Плани роботи колегій зазвичай складалися на квартал. Проєкт плану складала канцелярія міністерства, потім він розсилався керівникам головних управлінь, управлінь і відділів. На основі отриманих від них зауважень канцелярія вносила у проєкт відповідні зміни та доповнення. Остаточний проєкт плану обговорювався на засіданні колегії, нею затверджувався. Керуючись ухваленим колегією планом і вказівками міністра, канцелярія міністерства складала порядок денний засідання колегії, включала в нього, крім планових, і позапланові питання. Питання на розгляд колегії могли вноситися (незалежно від ухваленого плану) як самим міністром, так і його заступниками, а також членами колегії, керівниками головних управлінь, управлінь і самостійних відділів (Калиновський, Дудченко, 2011, с. 75).

Засідання колегії проводилися зазвичай відкрито. На них мали право бути присутніми керівні працівники міністерства, керівники головних управлінь, управлінь і самостійних відділів, представники інших міністерств і відомств, зацікавлених організацій, наукових установ, профсоюзів, комсомолу, новатори, передовики виробництва й ін. Питання про участь у засіданні колегії інших працівників міністерства вирішувалося керівником канцелярії залежно від характеру обговорюваних питань та міри участі окремих осіб у їх підготовці. Головував на засіданні колегії міністр (голова колегії), а в разі його відсутності – його заступник. Тільки міністр, його заступники й інші члени колегії мали право вирішального голосу, а інші керівні працівники міністерства, які залучалися до участі в засіданні, користувалися тільки дорадчим голосом (Ананов, 1960, с. 178).

У 1970-ті рр. набуло поширення проведення спільних засідань міністерства з колегіями інших міністерств і відомств, спільних засідань колегій міністерств СРСР і союзних республік із керівними органами громадських організацій, зокрема профсоюзів, комсомолу, кооперації, творчих союзів тощо. У разі потреби проводилися виїзні засідання колегій міністерств УРСР.

Згідно з положеннями про відповідні міністерства, голосування на засіданнях колегії не відбувалося. Зазвичай головуючий після закінчення обговорення питання виносив відповідні пропозиції, з'ясовуючи шляхом опитування, хто підтримує цю пропозицію, чи є заперечення проти неї у присутніх членів колегії. Як зазначав І.М. Ананов, відсутність правил, які регламентували порядок ухвалення колегією рішень, була суттєвим недоліком. Оскільки в засіданнях поруч із членами колегії брали участь інші керівні працівники міністерства, серед яких члени колегії ніби розчинялись. У зв'язку з відсутністю обов'язкового правила про проведення голосування щодо ухвалених колегією рішень дізнатися, за що і проти чого голосував той чи інший член колегії, неможливо. Ця обставина, безперечно, послаблювала відповідальність членів колегії (Ананов, 1960, с. 181).

Варто зазначити, що в міністерствах, окрім колегій, існували й інші колегіальні органи, які, на відміну від колегій, виконували дорадчі консультативні функції з одного чи із групи спеціальних питань, які належали до компетенції міністерства. Зокрема, це різного роду ради та комісії (комітети), наприклад, наукові, науково-технічні, технічні, техніко-економічні, методичні, художні, експертні тощо.

Протягом 1970–1980 рр. система управління в УРСР не зазнала суттєвих змін. Ухвалення VII сесією ВР УРСР Конституції УРСР 20 квітня 1978 р. не внесло змін у порядок створення й функціонування колегій органів виконавчої влади (Хрестоматія, 1997, с. 637–669). Із проголошенням Україною незалежності кардинально змінилася система органів влади у країні. Отже, змінилися місце та роль колегій у системі органів виконавчої влади.

Висновки. Отже, правові засади створення й функціонування колегій міністерств радянської України в 1950–1970-х рр. визначалися Конституцією СРСР 1936 р., Конституцією УРСР 1937 р., Законом СРСР «Про перетворення Ради Народних Комісарів СРСР на Раду Міністрів СРСР і Ради Народних Комісарів союзних і автономних республік – на Ради Міністрів союзних і автономних республік» від 15 березня 1946 р., Загальним положенням про міністерства СРСР 1967 р. та Указом Президії ВР УРСР «Про перетворення Ради Народних Комісарів УРСР на Раду Міністрів Української РСР» від 25 березня 1946 р.

Література:

- Ананов И.Н. Министерства в СССР. Москва : Государственное издательство юридической литературы, 1960. 287 с.
- Ведомости Верховного Совета СССР. 1946. № 10.
- Давитнидзе И.Л. Коллегиальность и единоначалие в советском государственном управлении. Москва : Знание, 1974. 64 с.
- Давитнидзе И.Л. Коллегии министерств (правовое положение и организация работы). Москва : Юридическая литература, 1972. 152 с.
- Калиновський В.С., Дудченко О.С. Правові та організаційні засади діяльності колегій органів виконавчої влади України : монографія. Київ ; Ніжин : ПП Лисенко М.М., 2011. 216 с.
- Корієнко П.С., Терещенко В.Д., Бармак М.В. Новітня історія України (1939–2007 рр.). Ч. IV. Тернопіль : Астон, 2007. 400 с.
- Постанова Ради Міністрів УРСР від 9 квітня 1948 р. № 530.
- Постановление июльского Пленума ЦК КПСС 1955 г. Москва : Госполитиздат, 1955. 20 с.
- Про подальше вдосконалення організації управління промисловістю і будівництвом : Закон СРСР від 10 травня 1957 р. *Ведомости Верховного Совета СССР*. 1957. № 11. Ст. 275.
- Программа Коммунистической партии Советского Союза. Москва : Госполитиздат, 1961. С. 105.
- Собрание постановлений правительства СССР. 1960. № 6. Ст. 37.
- Собрание постановлений правительства СССР. 1967. № 17. Ст. 116.
- Тимцуник В.І. Реформування системи влади та державного управління в УРСР (1953–1964 рр.) : монографія. Київ : Видавництво НАДУ, 2003. 400 с.
- Хрестоматія з історії держави і права України : навчальний посібник для студентів юридичних спеціальностей вищих закладів освіти : у 2-х т. / за ред. В.Д. Гончаренка. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 1997. Т. 2 : Лютий 1917 р. – 1996 р. / уклад. : В.Д. Гончаренко, А.Й. Рогожин, О.Д. Святоцький. 800 с.
- Хронологічне зібрання законів, указів Президії Верховної Ради, постанов і розпоряджень уряду Української РСР. Т. 2 (1942–1951). Київ : Державне видавництво політичної літератури УРСР, 1963. 846 с.
- Хронологічне зібрання законів, указів Президії Верховної Ради, постанов і розпоряджень уряду Української РСР. Т. 6 (1960 р.). Київ : Державне видавництво політичної літератури УРСР, 1964. 408 с.
- Хронологічне зібрання законів, указів Президії Верховної Ради, постанов і розпоряджень уряду Української РСР. Т. 3 (1952–1956 рр.). Київ : Державне видавництво політичної літератури УРСР, 1963. 1123 с.
- Хронологічне зібрання законів, указів Президії Верховної Ради, постанов і розпоряджень уряду Української РСР. Т. 7 (1961 р.). Київ : Державне видавництво політичної літератури УРСР, 1964. 366 с.
- Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. Р-572. Оп. 2. Спр. 63. 75 арк.
- Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. Р-572. Оп. 2. Спр. 70. Т. 1. 277 арк.

References

- Ananov Y.N. (1960), *“Mynysterstva v USSR”* [Ministry of the USSR]. Hosudarstvennoe yzdatelstvo yurydycheskoj lyteraturi, Moskva, 287 s. [in Russian]
- Vedomosty Verkhovnoho Soveta SSSR, (1946), № 10. [Gazette of the Supreme Soviet of the USSR]. [in Russian]
- Davytnydzhe Y.L., (1974), *“Kolleghyalnost y edynonachalye v sovetskom hosudarstvennom upravlenyy”* [Collegiality and unity in Soviet public administration]. *“Znanye”*, Moskva, 64 s. [in Russian]

- Davytnydzhe Y.L., (1972), *Kollehiy mynysterstv (pravovoe polozhenye y orhanyzatsiya raboty)*. [Board of Ministries (legal status and organization of work)] "Iurydycheskaia literature", Moskva. 152 s. [in Russian]
- Kalynovskyi V.S., Dudchenko O.S., (2011), "Pravovi ta orhanizatsiini zasady diialnosti kolehii orhaniv vykonavchoi vlady Ukrainy". [Legal and organizational principles of activity of boards of executive bodies of Ukraine] Vydavets PP Lysenko M.M., Kyiv, Nizhyn, 216 s. [in Ukrainian]
- Korriienko P.S., Tereshchenko V.D., Barmak M.V., (2007), "Novitnia istoriia Ukrainy (1939–2007 rr.)". [Modern history of Ukraine (1939–2007)] Ch. IV. Vydavnytstvo Aston, Ternopil, 400 s. [in Ukrainian]
- Postanova Rady Ministriv URSR. [Resolution of the Council of Ministers of the Ukrainian SSR]. kvitnia 9, 1948, № 530. [in Ukrainian]
- Postanovlenye yiul'skoho Plenuma TsK KPSS 1955 hoda, (1955). [Resolution of the July Plenum of the Central Committee of the CPSU in 1955] Hospolytyzdat, Moskva, 20 s. [in Russian]
- Pro podalshe vdoskonalennia orhanizatsii upravlinnia promyslovistiu i budivnytstvom: Zakon SRSR, traven, 10, 1957, (1957), Vedomosty Verkhovnoho Soveta SSSR. № 11. St. 275. [On the further improvement of the management of industry and construction: the Law of the USSR of May 10, 1957. Gazette of the Supreme Soviet of the USSR]. [in Ukrainian]
- Prohramma Kommunistycheskoi partyy Sovetskoho Soiuzu, (1961). [Program of the Communist Party of the Soviet Union]. Hospolytyzdat, Moskva, S. 105. [in Russian]
- Sobranie postanovlenyi SSSR, (1960), № 6. St. 37. [Assembly of resolutions of the USSR government]. 1960. № 6. 37 p. [in Russian]
- Sobranie postanovlenyi, (1967), № 17. St. 116. [Assembly of resolutions of the USSR government]. 1967. № 17. 116 p. [in Russian]
- Tymtsunyk V.I., (2003), "Reformuvannia systemy vlady ta derzhavnoho upravlinnia v URSR (1953–1964 rr.)". [Reforming the system of power and public administration in the USSR (1953–1964): monograph]. Vydavnytstvo NADU, Kyiv, 400 s. [in Ukrainian]
- Khrestomatiiia z istorii derzhavy i prava Ukrainy, (1997), 2 t. / za red. V.D. Honcharenka. Vydavnychi Dim "In Yure", Kyiv, T. 2: Liutyi 1917 r. – 1996 r. [Reader on the history of the state and law of Ukraine: textbook. manual for students. jurid. special higher lock education: in 2 volumes / ed. V.D. Goncharenko. Kyiv: In Yure Publishing House, 1997. Vol. 2: February 1917 – 1996 / compiled by: V.D. Goncharenko, A.Y. Rogozhin, O.D. Svyatotskyi / uklad.: V.D. Honcharenko, A.Y. Rohozhyn, O.D. Sviatotskyi. 800 s. [in Ukrainian]
- Khronolohichne zibrannia zakoniv, ukaziv Prezydii Verkhovnoi Rady, postanov i rozporiadzhen uriadu Ukrainiskoi RSR. T. 2 (1942–1951), (1963). [Chronological collection of laws, decrees of the Presidium of the Verkhovna Rada, resolutions and orders of the Government of the Ukrainian SSR. Vol. 2 (1942–1951).] Derzhavne vydavnytstvo politychnoi literatury URSR. Kyiv. [in Ukrainian]
- Khronolohichne zibrannia zakoniv, ukaziv Prezydii Verkhovnoi Rady, postanov i rozporiadzhen uriadu Ukrainiskoi RSR. T. 6 (1960 r.), (1964). [Chronological collection of laws, decrees of the Presidium of the Verkhovna Rada, resolutions and orders of the Government of the Ukrainian SSR. Vol. 6 (1960).] Derzhavne vydavnytstvo politychnoi literatury URSR, Kyv, 408 s. [in Ukrainian]
- Khronolohichne zibrannia zakoniv, ukaziv Prezydii Verkhovnoi Rady, postanov i rozporiadzhen uriadu Ukrainiskoi RSR. T. 3 (1952–1956 rr.), (1963). [Chronological collection of laws, decrees of the Presidium of the Verkhovna Rada, resolutions and orders of the Government of the Ukrainian SSR. Vol. 3 (1952–1956).] Derzhavne vydavnytstvo politychnoi literatury URSR, Kyiv, 1123 s. [in Ukrainian]
- Khronolohichne zibrannia zakoniv, ukaziv Prezydii Verkhovnoi Rady, postanov i rozporiadzhen uriadu Ukrainiskoi RSR. T. 7 (1961 r.), (1964). [Chronological collection of laws, decrees of the Presidium of the Verkhovna Rada, resolutions and orders of the Government of the Ukrainian SSR. T. 7 (1961).] Derzhavne vydavnytstvo politychnoi literatury URSR, Kyiv, 366 s. [in Ukrainian]
- Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady ta upravlinnia Ukrainy. [Central State Archive of the highest authorities and administration of Ukraine]. R-572. Op. 2. Spr. 63. 75 ark. [in Ukrainian]
- Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady ta upravlinnia Ukrainy. [Central State Archive of the highest authorities and administration of Ukraine]. F. R-572. Op. 2. Spr. 70. T. 1. 277 ark. [in Ukrainian]

Анотація

Шумна Л. П., Городецька І. А., Дудченко О. С. Правові засади функціонування колегій міністерств радянської України в 1950–1970 х роках. – Стаття.

У статті розглянуто правові засади створення та функціонування колегій міністерств радянської України в 1950–1970-х роках. На основі аналізу нормативно-правових актів, архівних матеріалів та наукових праць, присвячених досліджуваному питанню, охарактеризовано особливості створення та функціонування колегій союзних та республіканських міністерств у зазначений період. Проаналізовано зміни, що відбулися в радянській системі органів державної влади й управління після ухвалення Закону Союзу Радянських Соціалістичних Республік «Про перетворення Ради Народних Комісарів

Союзу Радянських Соціалістичних Республік на Раду Міністрів Союзу Радянських Соціалістичних Республік і Ради Народних Комісарів союзних і автономних республік – на Ради Міністрів союзних і автономних республік» від 15 березня 1946 року. Досліджено особливості реформування системи органів державної влади та управління Української Радянської Соціалістичної Республіки відповідно до Указу Президії Верховної Ради Української Радянської Соціалістичної Республіки «Про перетворення Ради Народних Комісарів Української Радянської Соціалістичної Республіки на Раду Міністрів Української Радянської Соціалістичної Республіки» від 25 березня 1946 року. Проаналізовано зміни, що відбулися у правовому статусі міністерств у зв'язку з переходом до територіальної системи управління промисловістю через ради народних господарств економічних адміністративних районів, які створювалися як багатогалузеві колегіальні органи відповідно до Закону Союзу Радянських Соціалістичних Республік «Про подальше вдосконалення організації управління промисловістю і будівництвом» від 10 травня 1957 року. Проаналізовано особливості формування кількісного та персонального складу колегій міністерств Української Радянської Соціалістичної Республіки в 1950–1970-х роках. Досліджено трансформацію організаційної структури та проаналізовано повноваження колегій міністерств Української Радянської Соціалістичної Республіки в 1950–1970-х роках. Охарактеризовано організаційно-правову форму діяльності колегій міністерств Української Радянської Соціалістичної Республіки. Розкрито місце та роль колегій у діяльності міністерств Української Радянської Соціалістичної Республіки, відзначено, що, окрім колегій, у міністерствах функціонували й інші колегіальні органи, які, на відміну від колегій, виконували дорадчі консультативні функції з одного чи із групи спеціальних питань, які належали до їхньої компетенції.

Ключові слова: колегія, міністерство, міністр, нормативно-правовий акт, постанова.

Summary

Shumna L. P., Horodetska I. A., Dudchenko O. S. Legal principles of functioning of boards of ministries of soviet Ukraine in 1950–1970. – Article.

In the article is considered the legal basis for the establishment and functioning of the boards of ministries of Soviet Ukraine in the 1950s and 1970s. On the basis of the analysis of normative-legal acts, archival materials and scientific works devoted to the researched question, the peculiarities of creation and functioning of boards of union and republican ministries are characterized. The changes that took place in the Soviet system of state power and administration after the adoption of the USSR Law “On the Transformation of the Council of People’s Commissars of the USSR into the Council of Ministers of the USSR and the Council of People’s Commissars of the Union and Autonomous Republics into Councils of Ministers of the Union and Autonomous Republics” of March 15 1946. The changes in the legal status of ministries in connection with the transition to the territorial system of industrial management through the councils of national economies of economic administrative districts, which were created as multi-sectoral collegial bodies in accordance with the USSR Law “On Further Improvement of Industrial and Construction Management” of May 10 1957. The peculiarities of reforming the system of state authorities and administration of the Ukrainian Soviet Socialist Republic in accordance with the Decree of the Presidium of the Verkhovna Rada of the USSR “On the transformation of the Council of People’s Commissars of the USSR into the Council of Ministers of the Ukrainian SSR” of March 25 1946 are characterized. The peculiarities of the former and personal composition of the collegial ministry of the Ukrainian Soviet Socialist Republic in the 1950s and 1970s are analyzed. The transformation of the organizational structure is studied and the powers of the boards of ministries of the Ukrainian Soviet Socialist Republic in the 1950s and 1970s are analyzed. The organizational and legal form of activity of the boards of ministries of the USSR are characterized. The place and role of boards in the activities of the ministries of the USSR were revealed and it was noted that in addition to boards, other collegial bodies functioned in the ministries, which, unlike boards, performed advisory functions on one or a group of special issues within its competence.

Key words: board, ministry, minister, normative legal act, resolution.